

SINT-NIKLAAS – CLEMENTWIJK 2016

BUREAUONDERZOEK

ERFPUNT – CEL ONDERZOEK

1. BESCHRIJVING VAN DE UITGEVOERDE WERKEN

1.1. VERANTWOORDING

In de reeds vergunde verkaveling Clementwijk te Sint-Niklaas zal Interwaas enkele percelen herverkavelen. In het kader van de geplande werkzaamheden is een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem (bureauonderzoek) verplicht.

Dit onderzoek werd uitgevoerd door de cel Onderzoek van Erfpunt. Het verslag van resultaten werd opgesteld door Thierry Van Neste en Marjolijn De Puydt.

1.2. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

PROJECTCODE

2016I245

WETTELIJK DEPOT

ISSN 0778-3841

ERKENDE ARCHEOLOOG

Erfpunt

Thierry Van Neste

OE/ERK/Archeoloog/2015/00083

Erfpunt – cel Onderzoek

Regentiestraat 63

9100 Sint-Niklaas

NAAM OPDRACHTGEVER:

Interwaas, Lamstraat 113, 9100 Sint-Niklaas

VINDPLAATSNAAM:

Sint-Niklaas – Clementwijk 2016 (SN CW 16)

PROVINCIE:

Oost-Vlaanderen

GEMEENTE:

Sint-Niklaas

DEELGEMEENTE:

Sint-Niklaas

PLAATS:

Clementwijk

TOPONIEM:

Clementwijk

COÖRDINATEN (LAMBERT '72):

Noord: 208049,406400 m

Oost: 133696,809500 m

Zuid: 207916,615600 m

West: 133602,656700 m

KADASTRALE GEGEVENS:

Sint-Niklaas, Afdeling 1, Sectie A, percelen 296 (partim) en 304 (partim)

Kadasterplan: zie § 2.2.1.1

TOPOGRAFISCHE LIGGING:

Zie § 2.2.1.2

BEGINDATUM:

28 september 2016

EINDDATUM:

29 september 2016

RELEVANTE TERMEN UIT DE INVENTARIS ONROEREND ERFGOED

Typologie: niet van toepassing

Datering: Onbepaald, middeleeuwen (5de-15de eeuw), nieuwe tijd (16de-18de eeuw)

Stijlen: niet van toepassing

Culturen: niet van toepassing

Materiaal: niet van toepassing

Soort: niet van toepassing

Gebeurtenis: bureauonderzoek

VERSTOORDE ZONES

Het huidige projectgebied en een groot deel van de omgeving werden reeds opgenomen in een verkavelingaanvraag uit 2012. In het kader van deze verkaveling werden uitgebreide grondwerken uitgevoerd. Deze zijn onder andere zichtbaar op een luchtfoto uit 2014 (fig. 1) en 2015 (fig. 2).

Fig. 1. Zicht op de werken in 2014 in het kader van de reeds vergunde verkaveling (AGIV WMS).

Fig. 2. Zicht op de werkzaamheden in 2015 in het kader van de reeds vergunde verkaveling (AGIV WMS).

1.3. ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

Naar aanleiding van de verkaveling van de Clementwijk werd in 2012 een prospectie met ingreep in de bodem uitgevoerd. De resultaten van dit onderzoek worden beschreven in de publicatie VAN NESTE T. 2014: Sint-Niklaas - Clementwijk 2012: Prospectie met ingreep in de bodem. In: *Rapporten van de Archeologische Dienst Waasland - cel Onderzoek*, nr. 1, Sint-Niklaas.

Het toenmalige projectgebied had een oppervlakte van 161556,34 m². In totaal werden 86 werkputten aangelegd, waarbinnen slechts 41 sporen werden aangesneden (fig. 3).

De chronologie van de sporen binnen het toenmalige projectgebied was redelijk onduidelijk vanwege het gebrek aan dateringmateriaal. Aangezien vrijwel alle sporen afgedekt werden door de ploeglagen van de bolle akkers, kan met vrij grote zekerheid gesteld worden dat ze de aanleg van deze bolle akkers predateren. Vrijwel alle sporen zijn dan ook ouder dan de 15de/16de eeuw.

De redelijk beperkte mate van verstoring van de podzolbodem doet vermoeden dat de natuurlijke bodem niet lang en/of intensief bewerkt werd alvorens de bolle akkers werden aangelegd. Op basis van historische gegevens kan verondersteld worden dat deze zone gedurende lange tijd heidegebied was. De datering van spoor 65.1 (ten oosten van het huidige

projectgebied) in de 13de/14de eeuw is mogelijk een indicatie voor de datering van het eerste intensievere landgebruik.

In de 15de/16de eeuw werden de bolle akkers aangelegd. Hierbij werden ook grotendeels de hedendaagse perceelgrenzen vastgelegd.

Fig. 3. Situering van het projectgebied uit 2012 op het kadaster en een luchtfoto uit 2012 (GDI-Vlaanderen 2015; AGIV WMS).

Binnen het huidige projectgebied werden meerdere sleuven aangelegd (fig. 4). De enige sporen die hierin werden opgemerkt waren grachten. In geen van beide sporen werd dateerbaar materiaal aangetroffen. . Toch kan vermoed worden dat ze niet gelijktijdig aangelegd of gedempt zijn geweest. De gracht in sleuf 70 werd gekenmerkt door een erg bleke geelbruine vulling, waardoor ze moeilijk te onderscheiden was van de omliggende moederbodem. De vulling van de gracht in sleuf 71 was echter donkergrijsbruin. Vermoedelijk werd deze laatste gracht dan ook pas later gedempt.

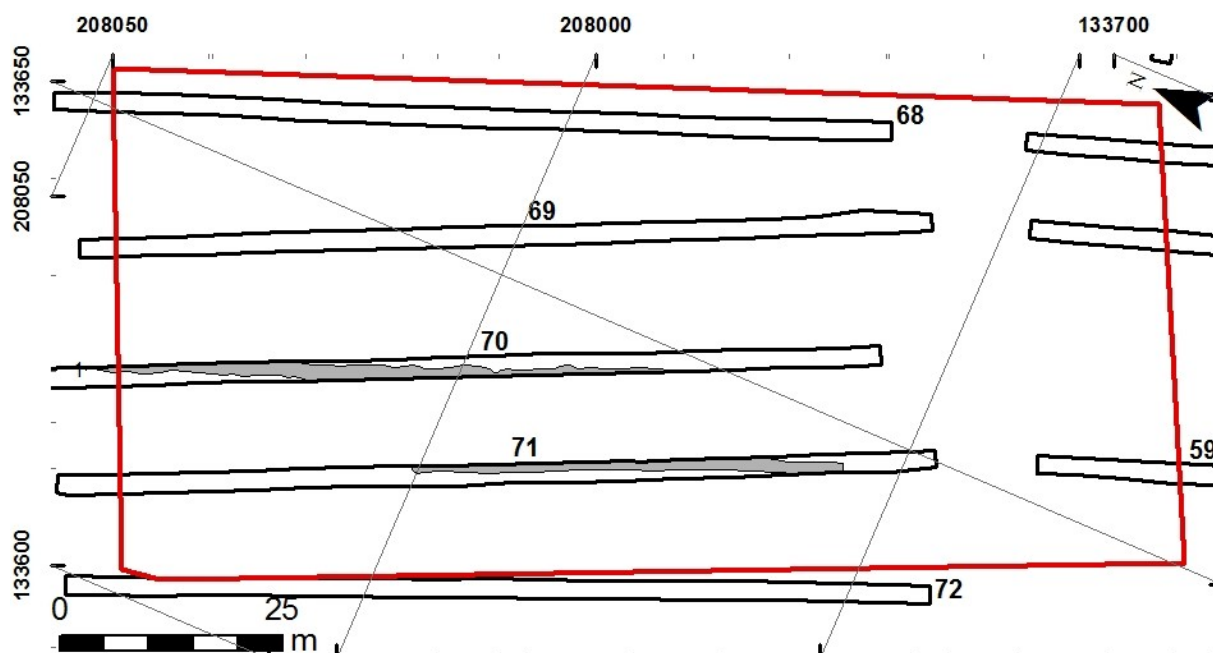

Fig. 4. Overzicht van de onderzoeksresultaten uit 2012 binnen het huidige projectgebied.

1.4. OMSCHRIJVING VAN DE ONDERZOEKSOPDRACHT

1.4.1. Vraagstelling

De totale oppervlakte van het gebied waarvoor een verkavelingvergunning zal worden aangevraagd bedraagt 6473,23 m².

Artikel 5.4.2. van het decreet van 12 juli 2013 betreffende het onroerend erfgoed, gewijzigd bij het decreet van 4 april 2014 stelt dat het bij *aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones, liggen* verplicht is om een bekrachtigde archeologienota zoals vermeld in artikel 5.4.8 van datzelfde decreet toe te voegen aan een verkavelingvergunning.

In het kader van het bureauonderzoek:

- Wordt het plangebied afgebakend en beschreven;
- Worden reeds verstoorde en reeds onderzochte zones in kaart gebracht;
- Worden de gekende aardkundige en ecologische kenmerken geïnventariseerd;
- Worden de gekende archeologische en historische waarden en indicatoren geïnventariseerd en ingeschat;
- Wordt een beschrijving gemaakt van de geplande werken waarvoor een stedenbouwkundige vergunning of verkavelingvergunning wordt aangevraagd, de uitvoeringswijze van deze werken en de potentiële impact ervan op het bodemarchief.

Om de eventuele archeologische waarde van het onderzochte gebied in te schatten, wordt informatie verzameld over minstens volgende aspecten, op basis van alle relevante bronnen:

1. De bewoningsgeschiedenis;
2. De landschapshistoriek;
3. De topografie;
4. De geologie;
5. Het bodemgebruik;
6. De vegetatie;

7. De aanwezige erfgoedwaarden;
8. De historische ingrepen.

De resultaten van de analyses worden op plannen weergegeven. De resultaten van deze studies moeten toelaten een gemotiveerd advies te formuleren of er al dan niet verder archeologisch vooronderzoek moet uitgevoerd worden, inclusief de methodiek daarvoor.

1.4.2. Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek werden geen randvoorwaarden voorzien.

1.4.3. Geplande werken en bodemingrepen

De verkaveling bevindt zich op één van de private woonvelden die deel uitmaken van de eerste fase van het project Clementwijk te Sint-Niklaas. Binnen de verkaveling zal een mengvorm van halfopen en gesloten grondgebonden woningen, en compacte woningen tot familiewoningen gerealiseerd worden. De verkaveling maakt deel uit van het GRUP “Afbakening regionaalstedelijk gebied Sit-Niklaas”, waarbinnen het woonveld deel uitmaakt van “Deelgebied 2: stedelijk woongebied op het gew. RUP (VR 19-01-2007) met bestemming art. 2 woongebied.”.

De gebouwen binnen het projectgebied zullen maximaal twee bouwlagen en een dak hebben, waarbij 8 specifiek gekozen woningen ter hoogte van het plein een extra bouwlaag krijgen. Het woonveld zal vallen binnen een continue haag. In de bouwvoorschriften zal opgelegd worden dat de voortuin minimaal 1,50 m moet bedragen en dat de achtertuin een minimale diepte van 10 m moet hebben.

In het projectgebied worden 24 woongelegenheden voorzien. In het noorden, oosten en westen van de verkaveling wordt een bebouwingscluster voorzien. Centraal in het gebied zal een dwarse verbinding tussen de velden ten oosten en westen en een langse verbinding tussen twee parkeerhavens worden gerealiseerd.

De zuidgeoriënteerde pleinwoningen zullen passiefwoningen worden. Het dakverdiep zal een hoogte van 4 m krijgen. De overige woningen zullen enerzijds compacte puntgevelwoningen worden en anderzijds hoge ruime en lage compacte woningen met een plat dak (fig. 5, fig. 6).

Fig. 5. Overzicht van de geplande woningen (Goossens S. 2016, 13).

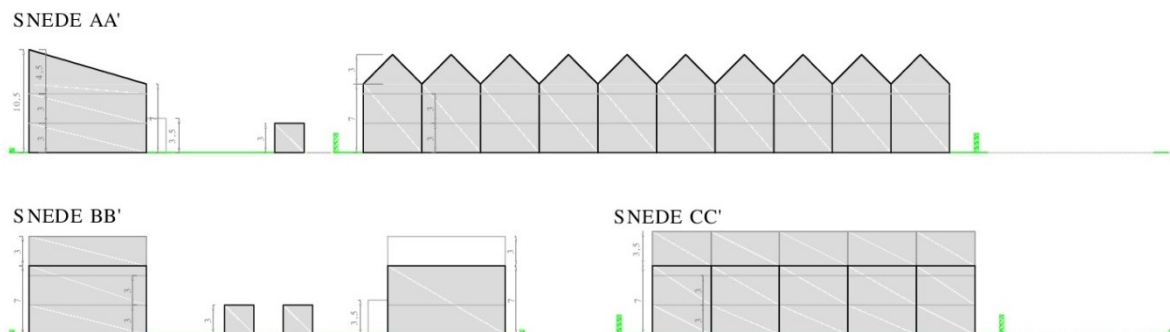

Fig. 6. Doorsneden van de geplande bouwvolumes (plan Interwaas).

Naast de woonzones zullen ook collectieve delen met een semi-publiek karakter aangelegd worden (fig. 7). Binnen het projectgebied gaat het om een collectieve parkeerzone en een langse en dwarse verbinding doorheen het woonveld. De collectieve paden zullen ± 3 m breed worden.

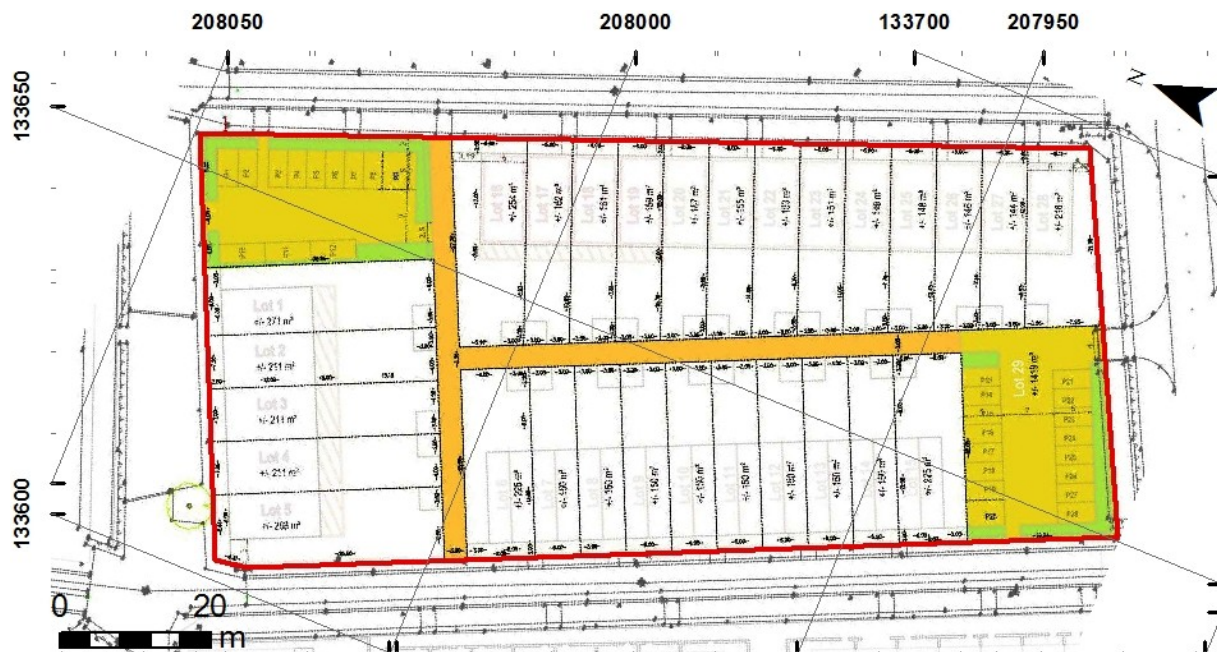

Fig. 7. Overzicht van de collectieve ruimtes (naar Goossens S. 2016, 12).

De huidige verkavelingaanvraag betreft de volmaking van de invulling van één van de private woonvelden van het volledige projectgebied Clementwijk. Nadien zullen alle kavels in het woonveld door Interwaas verkocht worden en kunnen de kopers één voor één een bouwvergunning indienen.

1.5. WERKWIJZE EN ONDERZOEKSSTRATEGIE

Voor het bureauonderzoek werd informatie verzameld aangaande de historische, landschappelijke en archeologische kennis van de ruime omgeving van het projectgebied. Voor de historische data werden verschillende literatuurbronnen geraadpleegd. Daarnaast werden verschillende historische kaarten gebruikt. Deze werden verkregen via de Web Map Service (WMS) voor ArcGIS van het Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen (AGIV), de “Erfgoedbank Waasland”¹ en het portaal “Cartesius”², een samenwerking tussen het Nationaal Geografisch Instituut, de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief en het Koninklijk Museum van Midden-Afrika. De verkregen kaarten werden indien nodig bewerkt, gegeoreferereerd en gebruikt als laag in een GIS-omgeving. Ook de landschappelijke achtergrond van het projectgebied werd in GIS onderzocht. Hierbij werd gebruik gemaakt van gegevens die bekomen werden via de Web Map Service en de downloadcatalogus van het AGIV³. De archeologische gegevens werden hoofdzakelijk bekomen via de cel Beheer van Erfpunt. Daarnaast werden de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) en de desbetreffende onderzoeksrapporten geraadpleegd.

Gegevens aangaande de geplande werkzaamheden werden verkregen via Interwaas. Voor de beschrijving van de geplande werkzaamheden werd gesteund op de motivatienota bij de verkavelingaanvraag die werd opgesteld door Sil Goossens.

Op basis van de verkregen gegevens werd een inschatting gemaakt van het potentieel op kennisvermeerdering en de al dan niet te nemen maatregelen die hier het gevolg van zijn.

¹ <http://www.waaserfgoed.be>

² www.cartesius.be

³ <https://download.agiv.be/Catalogus>

In de loop van dit onderzoek diende niet afgeweken te worden van de Code Goede Praktijk, werden geen externe specialisten geraadpleegd en werd geen wetenschappelijke advisering verkregen van personen die buiten het project stonden.

Dit rapport schets het algemene kader van het onderzoek en bevat de neerslag van de onderzoeksresultaten. Een kopie ervan wordt in digitale vorm aangeleverd aan Interwaas, het agentschap Onroerend Erfgoed, Erfpunt – cel Beheer en het stadsarchief van Sint-Niklaas.

2. ASSESSMENTRAPPORT

2.1. BESCHRIJVING EN MOTIVERING VAN METHODEN

Voor het assessment van het projectgebied werden de bepalingen in hoofdstukken 7 en 12 van de Code Goede Praktijk gevolgd. In eerste instantie werd het projectgebied afgebakend en beschreven. Dit gebeurde in ArcGIS door middel van de digitale kadasterplannen, de bodembedekkingkaart en de inventaris van het landschappelijk en bouwkundig erfgoed. De aardkundige en ecologische kenmerken werden geïnventariseerd aan de hand van geologische en bodemkundige kaarten. Gekende archeologische en historische waarden en indicatoren werden geïnventariseerd aan de hand van gegevens van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI), de inventaris van het bouwkundig erfgoed en een literatuurstudie. Aan de hand van historische kaarten en luchtfoto's werd de recentere geschiedenis onderzocht. Niet-georeferende beelden werden georeferend op basis van herkenningspunten. Vrijwel steeds werd hierbij gebruik gemaakt van een eerstegraads polynomiale vergelijking. Voor de visualisatie van de verschillende kaartlagen werd steeds rekening gehouden met de gebruiksschaal en de resolutie van de desbetreffende kaartlaag.

Bij al deze onderzoeken werd rekening gehouden met gegevens die betrekking hadden op het projectgebied, alsook de onmiddellijke tot nabije omgeving.

2.2. ASSESSMENT VAN HET ONDERZOCHE GEBIED

2.2.1. Situering van het projectgebied

2.2.1.1. Algemene situering

Het projectgebied is gelegen in de Clementwijk, aan de noordwestelijke grens van de stad Sint-Niklaas. Kadastraal zijn de percelen gekend onder Sint-Niklaas, afdeling 1, sectie A, nummers 296 en 304 (beiden partim)

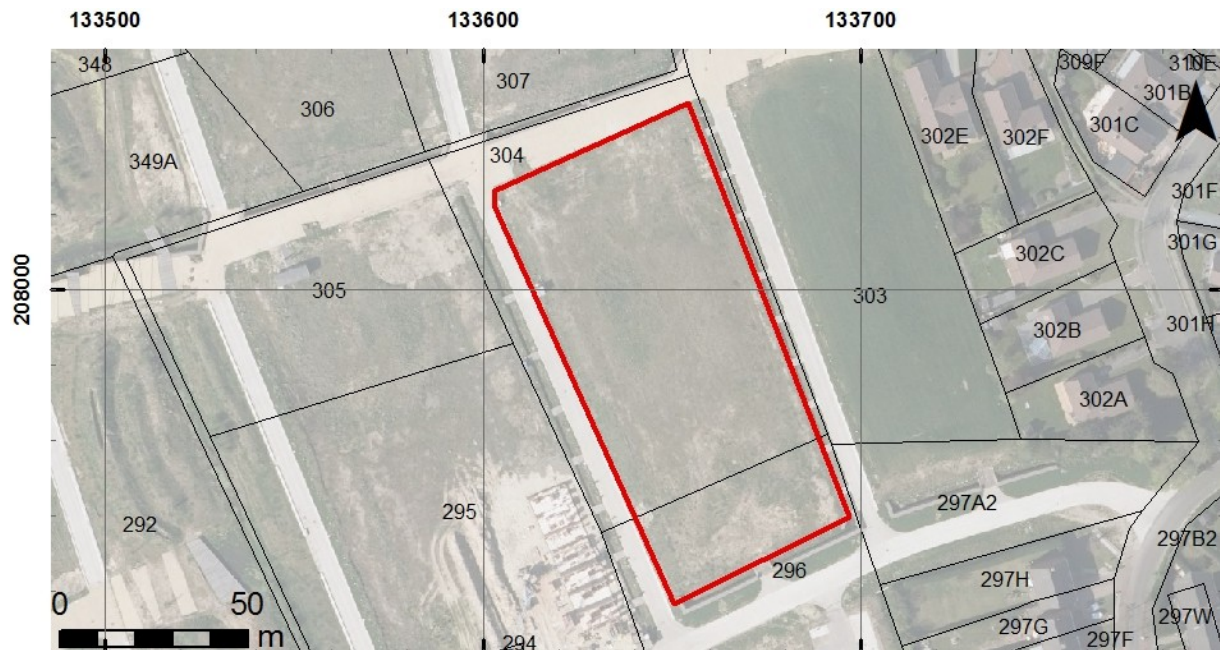

Fig. 8. Situering op het kadaster (GDI-Vlaanderen 2015; AGIV WMS).

Op de bodembedekkingkaart wordt het projectgebied geheel omschreven als “gras, struiken” (fig. 9). In het oosten en het noorden zijn zones omschreven als “akker”. De gebouwen en verhardingen in het westen maken deel uit van de bestaande Clementwijk.

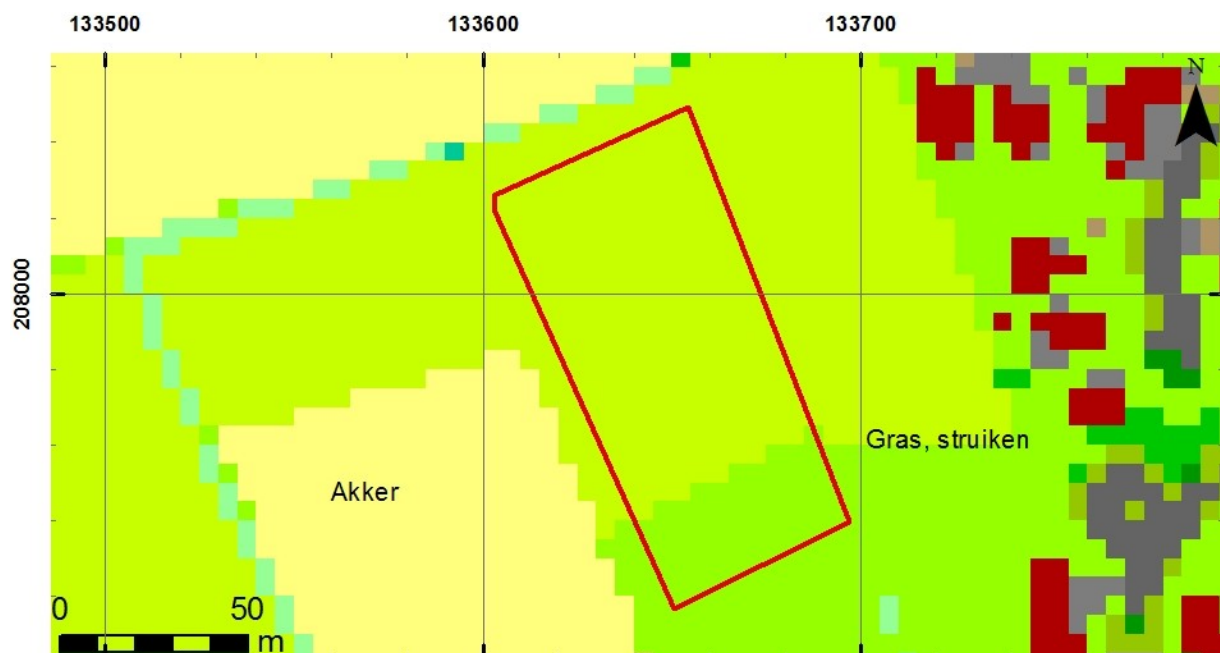

Fig. 9. Situering op bodembedekkingkaart (AGIV WMS).

2.2.1.2. Topografische en hydrografische situering

Topografisch gezien kan het projectgebied gesitueerd worden op de noordelijke – zwak hellende – rug van de Wase cuesta. De hoogte binnen het projectgebied varieert tussen 8,82 en 16,6 m TAW. De ruime omgeving wordt gekenmerkt door een uitgesproken reliëf dat kan worden toegewezen aan de aanleg van de bolle akkers in de 15de-16de eeuw⁴.

⁴ Van Hove 1997, 320-323.

⁵ Jacobs et.al. 2010, 24-25.

⁶ Adams & Vermeire 2002, 17.

⁷ Adams & Vermeire 2002, 14.

Het reliëf van perceel 296 wordt deels verstoord door de aanwezigheid van circulaire heuvels. Deze werden tussen 2007 en 2009 aangelegd in opdracht van het stadsbestuur van Sint-Niklaas, dat dit perceel omvormde tot een speelterrein voor de reeds bestaande Clementwijk (zie §2.2.2).

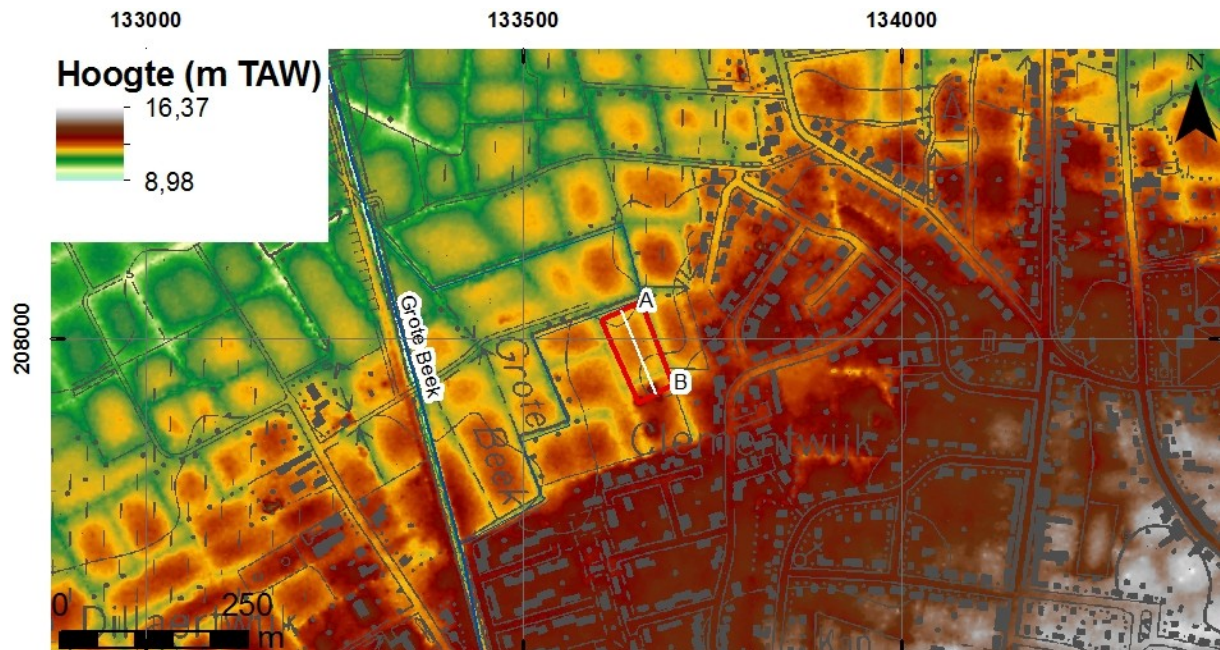

Fig. 10. Situering op de topografische kaart en het DHM (AGIV WMS; GDI-Vlaanderen 2006).

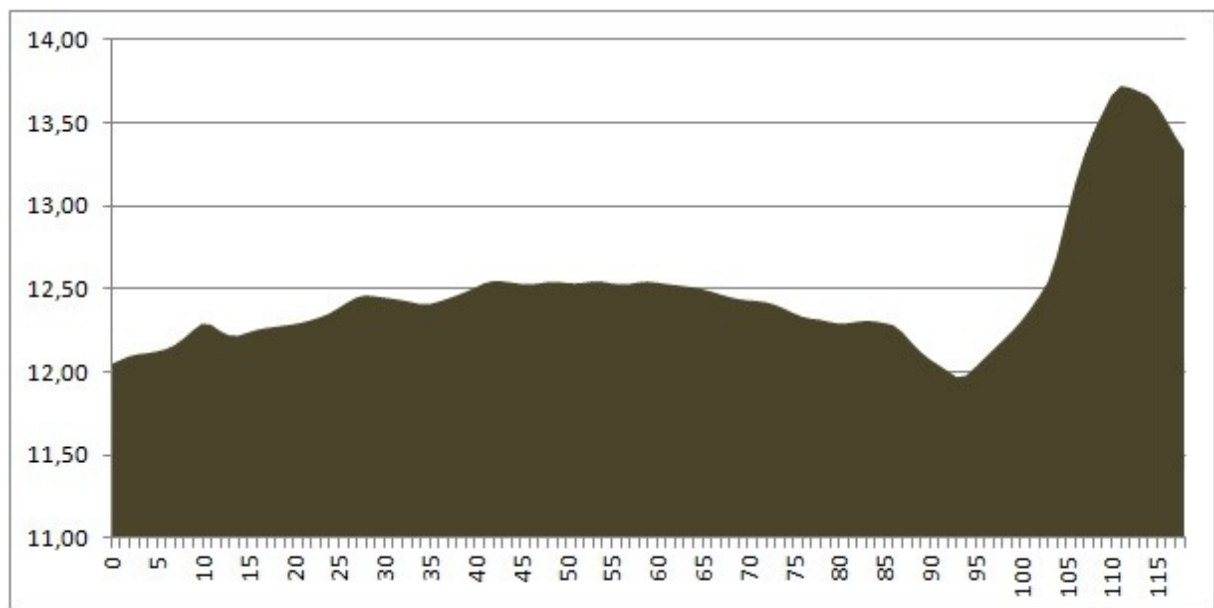

Fig. 11. Terreinprofiel A-B (zie fig. 10).

Hydrografisch gezien is het projectgebied gelegen in het Bekken van de Gentse Kanalen en hoort het tot het stroomgebied van de Schelde.. Het hoort tot de hydrografische zone van de Moervaart vanaf de monding van de Overloopbeek (exclusief) tot de monding van de Oostvaart (inclusief).

Ten oosten van het projectgebied loop de “Grote Beek”. Deze heeft enkele vertakkingen die langs het projectgebied lopen.

2.2.1.3. Geologische en bodemkundige situering

Op de geologische kaart van het Tertiair is het projectgebied te situeren binnen de Formatie van Kattendijk. Deze ontstond ongeveer 5 miljoen jaar geleden en is herkenbaar als groengrijs tot grijs fijn zand dat glauconiethoudend en plaatselijk kleihoudend is.⁵

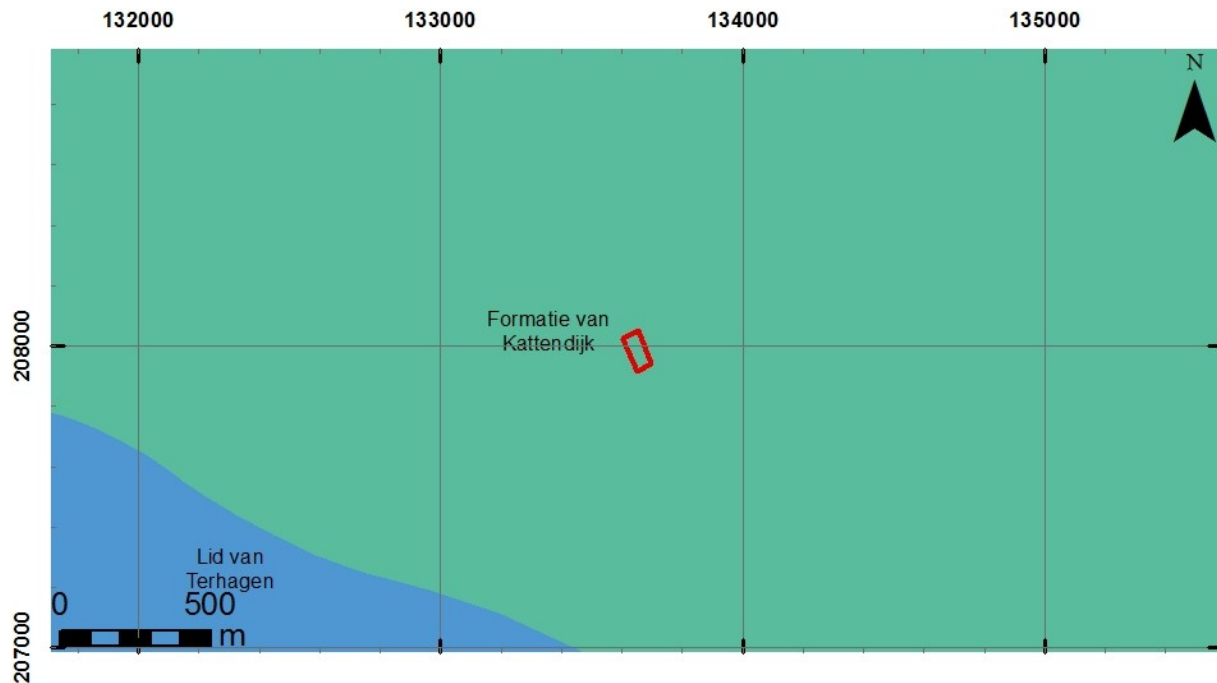

Fig. 12. Situering op de geologische kaart van het Tertiair (GDI-Vlaanderen 2002).

Binnen het projectgebied komen diachrone grindachtige, zandige hellingssedimenten voor die tijdens het Quartair door afspoeling of massabeweging onder normale of periglaciale omstandigheden langs zwakke hellingen verplaatst zijn. Ter hoogte van het projectgebied gaat het om een zandig facies (fig. 13:H). Dergelijke sedimenten ontstonden door een herwerking van *in situ* sedimenten die zowel een Tertiaire als een Quartaire oorsprong kunnen hebben.⁶ Ten zuidoosten van het projectgebied werd deze herwerking voorafgegaan door eolische afzettingen tijdens het Eind-Weichseliaan (fig. 13: D). Het gaat hierbij om zanden die afgezet werden boven het oppervlak van het laagterras of de hierop aansluitende dalflanken met geringe helling. Vrijwel steeds gaat het om een deklaag van hoogstens enkele meter dik of om transversale ruggen. Daarnaast worden dergelijke dekzanden gevonden op hellingen en op sommige hogere delen van het kustlandschap.⁷

⁵ Jacobs et.al. 2010, 24-25.

⁶ Adams & Vermeire 2002, 17.

⁷ Adams & Vermeire 2002, 14.

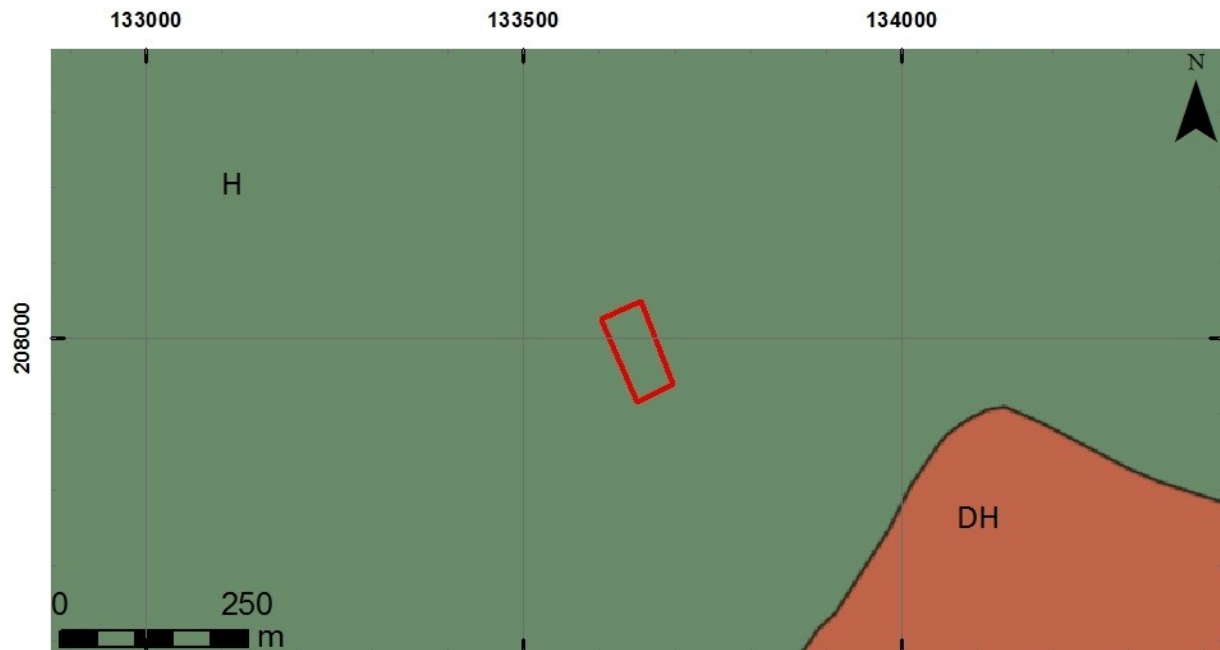

Fig. 13. Situering op de profieltypekaart van het Quartair (AGIV WMS).

Op de bodemkaart wordt het projectgebied omschreven als matig natte zandgronden met weinig duidelijke kleur B horizont (fig. 14: Zdb). Bij deze bodems beginnen de roestverschijnselen tussen 40 en 60 cm.

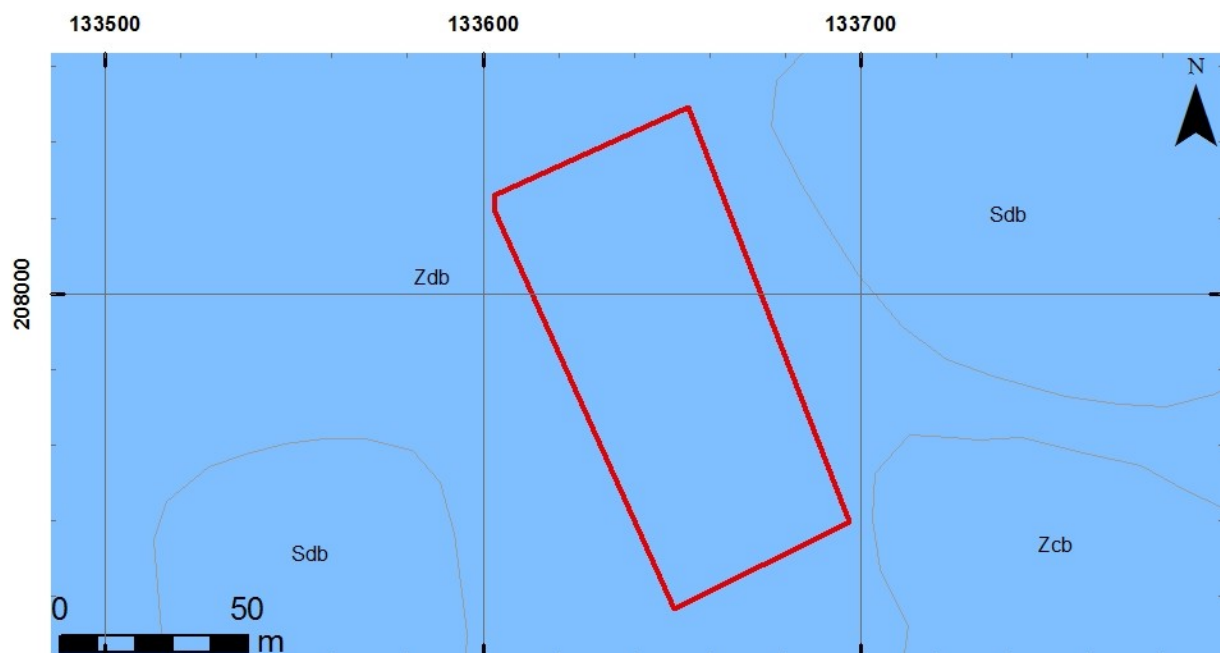

Fig. 14. Situering op bodemkaart (GDI-Vlaanderen 2001).

Op de potentiële bodemerosiekaart is geen informatie beschikbaar voor het projectgebied. De erosiegevoeligheid van enkele percelen in de omgeving wordt echter omschreven als “verwaarloosbaar”.

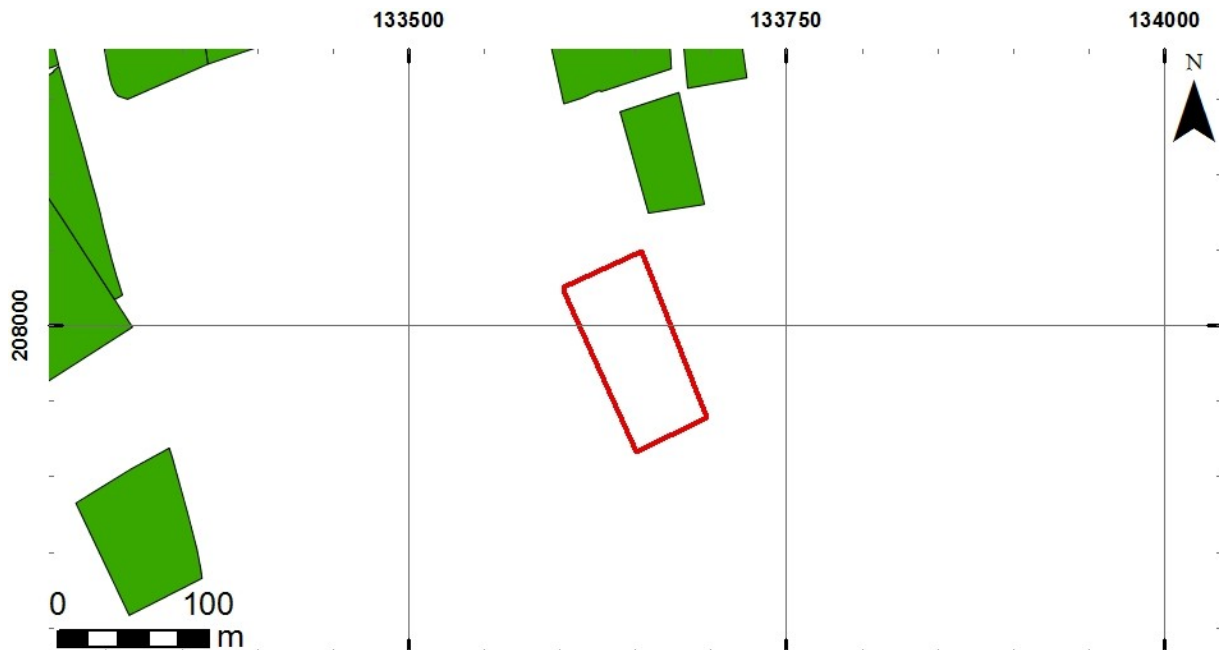

Fig. 15. Situering op de potentiële bodemerosiekaart (AGIV WMS).

2.2.1.4. Bodemkundige waarnemingen

In het kader van het bureauonderzoek werd geen bodemkundig onderzoek uitgevoerd. Tijdens het onderzoek in 2012 werden echter wel putwandprofielen beschreven.

Vrijwel het gehele projectgebied van 2012 vertoonde een relatief uniforme bodemopbouw. Bovenaan was steeds een (bruin)grijze ploeglaag (Ap 1) terug te vinden die de top van de oudere – bruine laag (Ap 2) herwerkt had. De Ap 2-horizont kan vermoedelijk teruggebracht worden tot de oprichting van de bolle akkers in de 15de/16de eeuw⁸.

Op de meeste plaatsen was de oorspronkelijke podzol duidelijk verstoord. Vermoedelijk is dit het resultaat van enkele verploegingen die evenwel niet intensief werden uitgevoerd. Getuige hiervan is de lokale bewaring van grotere delen van de podzol, tot de E-horizont toe (fig. 16). De kortstondige verploeging lijkt een indicatie te zijn voor een eerste poging tot ingebruikname van het gebied. Vermoedelijk kan deze in verband gebracht worden met de aangetroffen sporen die vermoedelijk dateren uit de late middeleeuwen.

⁸ Van Hove 1997, 320-323.

Fig. 16. Bewaarde podzol in sleuf 23 van het onderzoek in 2012.

Onder de (verstoorde) podzol werd vrijwel steeds een ijzeraanrijkingshorizont (Bir) aangetroffen. Deze verdween echter nabij de bolle akkergrachten, waar de laagste delen van de bolle akkers zich bevonden. Hier was de Bir-horizont quasi altijd opgenomen in de bovenliggende lagen (Ap 1 en Ap 2).

2.2.2. Historische beschrijving

Sint-Niklaas werd voor het eerst vermeld in 1217, toen de Doornikse bisschop Goswinus de pastoor van Waasmunster opdroeg om twee wijken – Sinaai en Sint-Niklaas – van zijn parochie af te splitsen⁹. Op 9 oktober 1219 schonk de gravin van Vlaanderen – Johanna van Constantinopel – zes bunders (± acht hectaren) grond aan de nieuwe parochie. Deze lagen ten oosten van de kerk, ongeveer ter hoogte van de Ankerstraat. In 1236 werden de grenzen van de parochie grotendeels vastgelegd. Deze grens bleef behouden tot de gemeentefusie van 1977. Op 1 juni 1241 werd de hoofdschepenbank van het Land van Waas opgericht door de gravin van Vlaanderen. Dit was het hoogste bestuursorgaan voor de kasselrij Waas, het overkoepelde alle parochiebesturen van het Land van Waas en voerde de bevelen van het centrale gezag uit. In de keure werd bepaald dat het hoofdcollege wettelijk verplicht was om haar zittingen in Sint-Niklaas te houden, waardoor dit de hoofdplaats van het Land van Waas werd.¹⁰

Aangaande het projectgebied zijn er geen gekende historische gegevens. Enkele bronnen behandelen echter naburige toponiemen.

De Heistraat – ongeveer 590 m ten zuiden van het projectgebied – werd voor het eerst vermeld in 1547. Deze straatnaam verwijst duidelijk naar de aanwezigheid van een heidegebied. In 1374 werd een tiende van de abdij van Boudelo (Klein-Sinaai) vermeld onder de naam “Hijlaer”, een naam die eveneens de aanwezigheid van heide doet vermoeden.

⁹ Bogaert 2000, 53.

¹⁰ Demey A. 2000, 8-10.

Aangezien de naam in 1469 veranderde in “Dielaar” kan dit tiende waarschijnlijk geplaatst worden ter hoogte van de huidige Dillaertwijk, het gebied ten oosten van het projectgebied.¹¹

Een minder eenduidige verklaring is er voor de benaming van de Spieveldstraat. De naam verschijnt voor het eerst in 1448, wanneer het geschreven werd als Spieveltstraat. Later werd dit veelal Spievel of Spievelde. Aangezien het oud grondbezit in handen was van een familie Spievel of Spievelde, lijkt de straat naar deze familie vernoemd te zijn. Deze hypothese wordt verder ondersteund door de benaming van naburige straten, waarbij telkens een familienaam werd gebruikt. Een andere mogelijke herkomst werd gegeven door M. Gijsseling, die de naam “veld” verklaart als een ‘woeste niet beboste zandgrond’.¹²

Op het landboek van Sint-Niklaas, dat door landmeter Jeremias Semeelen werd opgesteld in 1638 en werd aangevuld tot 1696¹³, is te zien dat het projectgebied toen reeds uit twee percelen bestond (fig. 17). Nergens wordt enige bebouwing vermeld.

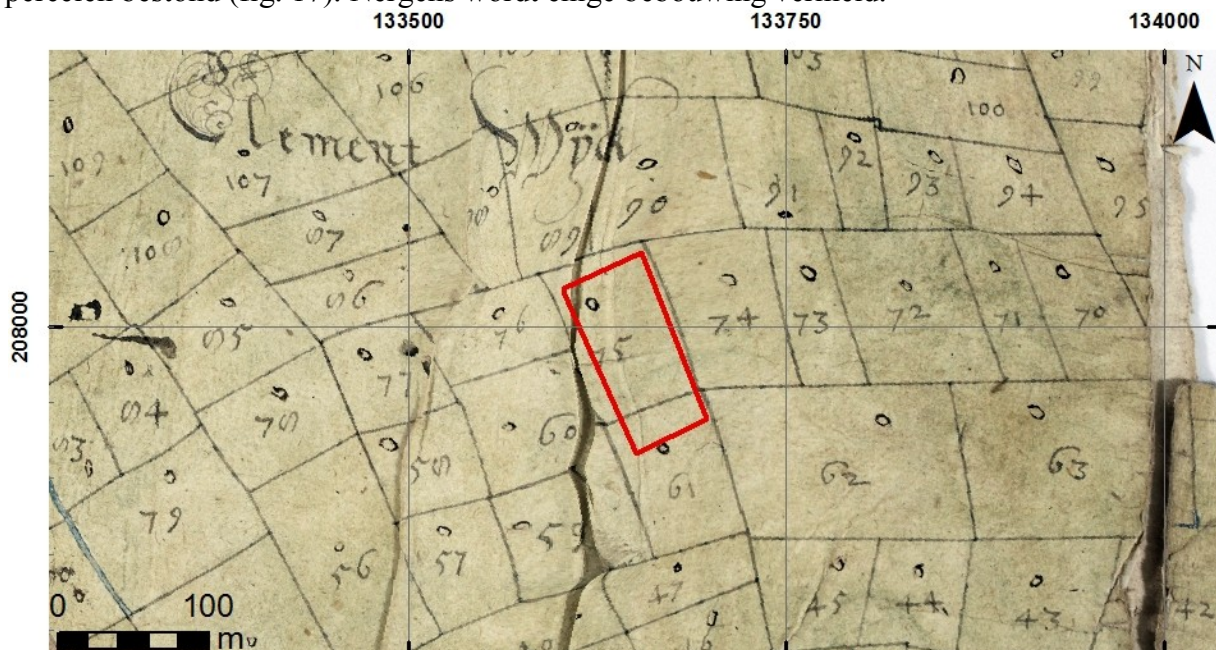

Fig. 17. Situering op de wijkkaart van de Clementwijk (stadsarchief Sint-Niklaas).

Eenzelfde beeld wordt verkregen op de kaart van Ferraris (fig. 18), de Atlas der Buurtwegen (fig. 19) en de kadasterkaart van Popp (fig. 20). Op deze laatste kaart is te zien dat de percelen toen reeds hun huidige perceelnummers hadden.

¹¹ Laevaert 1966, 50-51.

¹² Laevaert 1966, 78.

¹³ <http://www.waaserfgoed.be/erfgoed/25753-kaartboek-sint-niklaas-met-wijkkaarten-1696>

Fig. 18. Situering op de kaart van Ferraris (AGIV WMS).

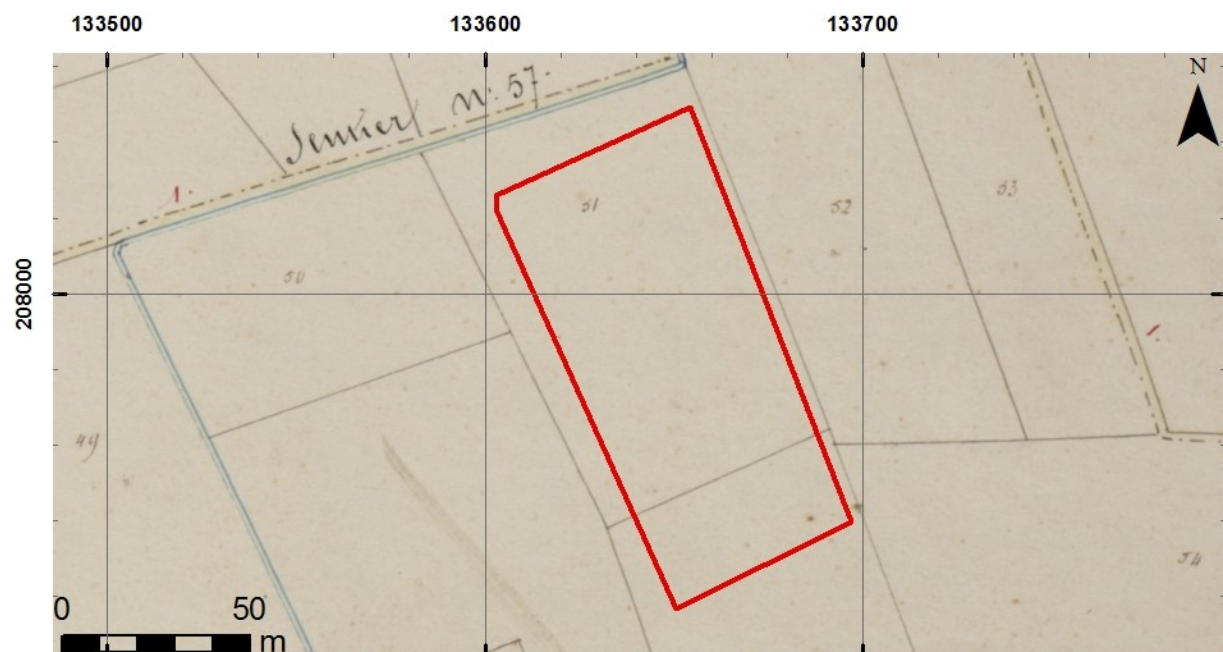

Fig. 19. Situering op de Atlas der Buurtwegen (AGIV WMS).

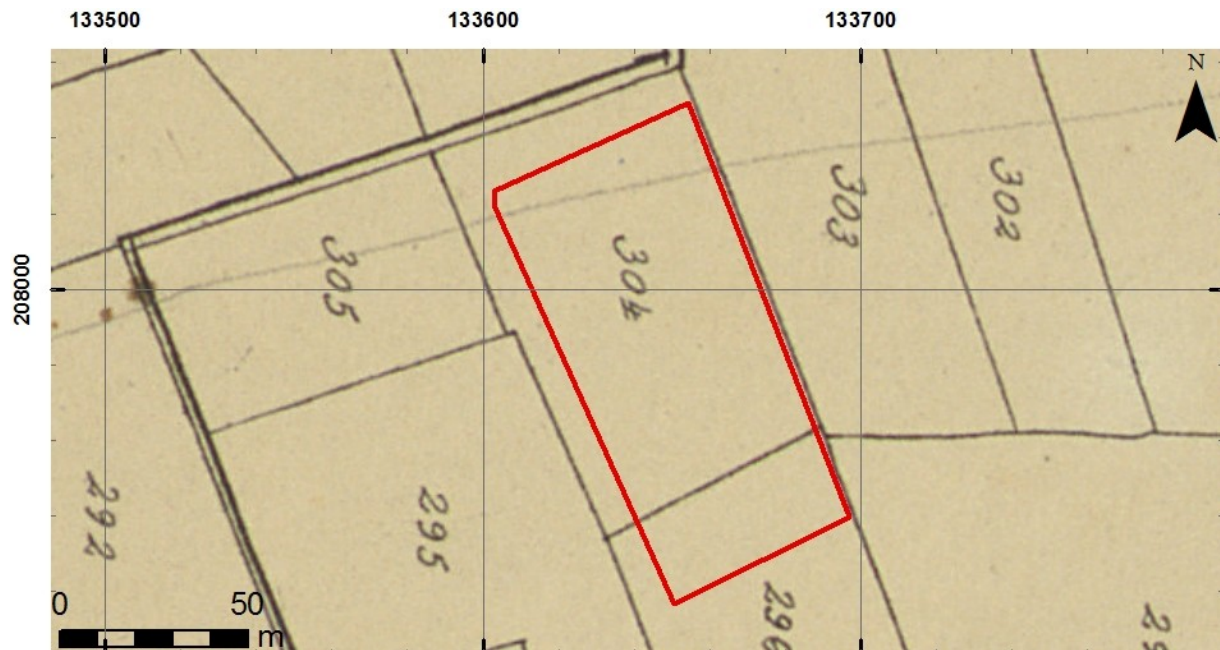

Fig. 20. Situering op de kadasterkaart van Popp (AGIV WMS).

Fig. 21. Situering op een luchtfoto uit 1952 (www.cartesius.be).

Tot de uitvoering van het sleuvenonderzoek in 2012 wijzigde er vrijwel niks binnen het projectgebied. In de periode 2005-2006 werd perceel 296 wel ingericht als speelterrein. Hiervoor werden enkele heuvels opgeworpen. Drie van deze heuvels zijn zichtbaar op een luchtfoto uit de periode 2008-2011 (fig. 22).

Fig. 22. Situering op een luchtfoto uit de periode 2008-2011 (AGIV WMS).

2.2.3. Archeologisch kader

De resultaten van het reeds uitgevoerde archeologisch onderzoek werden beschreven in §1.3 en zullen hier niet verder besproken worden.

In de ruime omgeving van het projectgebied werden enkele prospecties met ingreep in de bodem uitgevoerd, waaronder de Spieveldstraat (510 m naar het noordoosten), de Dillaertwijk (970 m naar het zuidwesten) en Vijfstraten (1,4 km naar het zuidoosten). Geen enkel van deze onderzoeken bracht archeologisch relevante sporen aan het licht. In de 19de eeuw werd in de Plezantstraat (1 km naar het zuidwesten) wel een gouden Gallische munt gevonden.

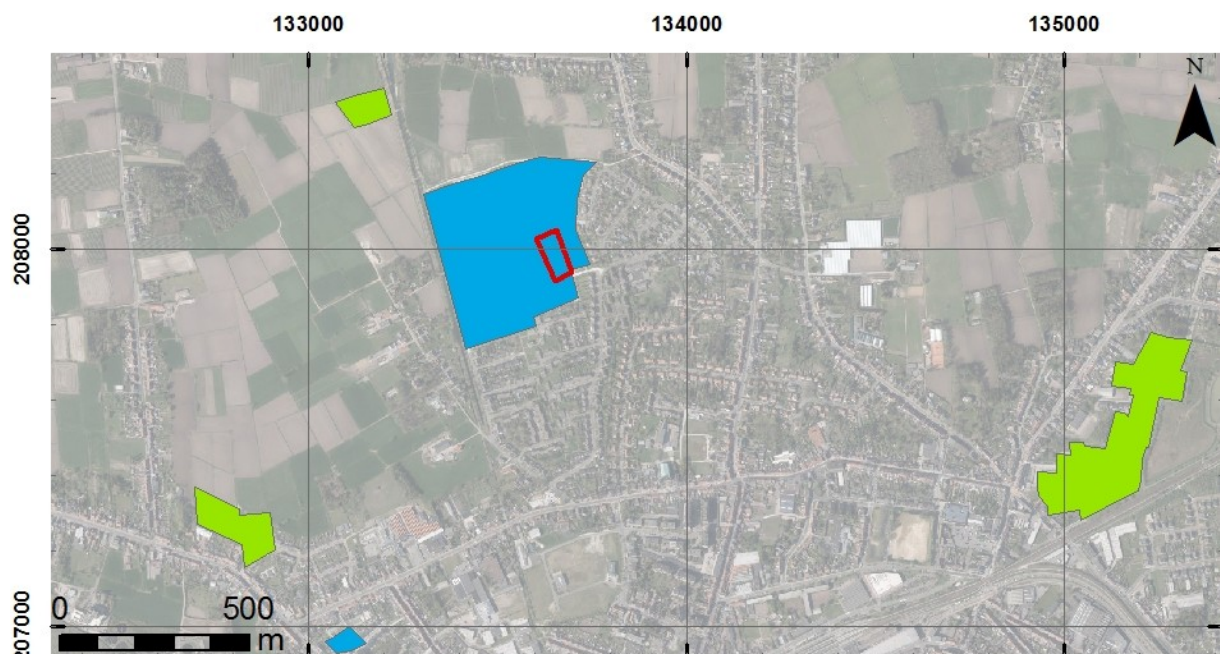

Fig. 23. Gekende archeologische onderzoeken in de omgeving).

2.2.4. Datering en interpretatie van het onderzochte gebied

Voor het huidige projectgebied kan de chronologie en datering overgenomen worden van het onderzoek dat reeds in 2012 werd uitgevoerd. Hierbij werd gesteld dat de chronologie van de sporen binnen het onderzoeksgebied redelijk onduidelijk is vanwege het gebrek aan dateringmateriaal. Aangezien vrijwel alle sporen afgedekt werden door de ploeglagen van de bolle akkers, kan met vrij grote zekerheid gesteld worden dat ze de aanleg van deze bolle akkers predateren. Vrijwel alle sporen zijn dan ook ouder dan de 15de/16de eeuw.

De redelijk beperkte mate van verstoring van de podzolbodem doet vermoeden dat de natuurlijke bodem niet lang en/of intensief bewerkt werd alvorens de bolle akkers werden aangelegd. Op basis van historische gegevens kan verondersteld worden dat deze zone gedurende lange tijd heidegebied was. De datering van een spoor in de 13de/14de eeuw is mogelijk een indicatie voor de datering van het eerste intensievere landgebruik.

In de 15de/16de eeuw werden de bolle akkers aangelegd. Hierbij werden ook grotendeels de perceelgrenzen vastgelegd die nog aanwezig waren in 2012, voorafgaand aan de ontwikkeling van de verkaveling.

Op basis van het sleuvenonderzoek kan het gehele projectgebied uit 2012 aangeduid worden als een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt. Concreet gaat het om de percelen die kadastraal gekend zijn onder Sint-Niklaas, Afdeling 1, Sectie A, nummers 287D, 286, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 319 (partim), 321, 334 (partim), 335, 336, 337 (partim), 346 (partim), 347, 348, 290C, 297A2 (partim), 349A, 350A, 351E, 360C, 361C, 362C (partim) + delen van het openbaar domein (grasland/speelterrein).

2.2.5. Synthese

In 2012 werd een sleuvenonderzoek uitgevoerd in het kader van de geplande verkaveling van de Clementwijk. Interwaas zal voor veld 24 binnen deze verkaveling een verkavelingaanvraag indienen. Op basis van de resultaten van het sleuvenonderzoek kan gesteld worden dat er binnen het projectgebied geen relevant archeologisch erfgoed aanwezig is.

2.3. SAMENVATTING VOOR GESPECIALISEERD PUBLIEK

In het kader van het bureauonderzoek werd het plangebied afgebakend en beschreven, werden reeds verstoorde en onderzochte zones in kaart gebracht, werden gekende aardkundige en ecologische kenmerken geïnventariseerd en werd een beschrijving gemaakt van de geplande werken. Op basis van deze elementen werd een inschatting gemaakt van de potentiële impact van de werken.

Onderzoek van aardkundige bronnen wees uit dat de bodem binnen het projectgebied getypeerd wordt als matig natte zandgrond met weinig duidelijke kleur B horizont. Deze zanden waren afkomstig van herwerkte hellingsedimenten. Tijdens het sleuvenonderzoek in 2012 kon worden vastgesteld dat in het centrale deel van de percelen vaak nog een (groot) deel van de podzol bewaard was gebleven, wat wijst op een zeer beperkte bewerking van de bodem voorafgaand aan de aanleg van de bolle akkers in de 15de/16de eeuw.

Binnen het huidige projectgebied werden enkel twee grachten aangesneden. Hoewel deze geen artefacten bevatten, kunnen ze op basis van historische gegevens aangaande de omgeving zeer waarschijnlijk gedateerd worden in de late middeleeuwen. Het gebrek aan andere sporen wijst er op dat deze grachten dienden als perceelbegrenzing binnen een agrarische context. Verder archeologisch onderzoek zou geen kenniswinst opleveren en wordt dan ook niet aangeraden.

Op basis van de resultaten van het sleuvenonderzoek in 2012 wordt geadviseerd om het gehele toenmalige projectgebied toe te voegen aan de gebieden waar geen archeologisch erfgoed verwacht wordt.

2.4. SAMENVATTING VOOR NIET-GESPECIALISEERD PUBLIEK

Naar aanleiding van de verkavelingaanvraag voor veld 24 in de Clementwijk te Sint-Niklaas werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij werd rekening gehouden met de resultaten van het sleuvenonderzoek dat in 2012 werd uitgevoerd.

Op basis van het onderzoek kan gesteld worden dat er binnen het projectgebied geen relevant archeologisch erfgoed aanwezig is. Het projectgebied kan dan ook worden vrijgegeven voor de werkzaamheden.

3. BIBLIOGRAFIE

3.1. GERAADPLEEGDE LITERATUUR

BOGAERT A. 2000: Sinaai: het groene dorp met het eigenzinnige karakter, In: Van Bouchaute P. (red.): *Stad in de tijd: acht historische studies over Sint-Niklaas, Belsele, Nieuwkerken en Sinaai*, 53-72.

DEMEY A. 2000: De stad groeit. In: VAN BOUCHAUTE P. (red.), *Stad in de Tijd: acht historische studies over Sint-Niklaas, Belsele, Nieuwkerken en Sinaai*, Sint-Niklaas, pp. 7-24.

GOOSSENS S. 2016: *Verkavelingsaanvraag Clementwijk veld 24*, Gent.

LAEVAERT L. 1966: *Stad Sint-Niklaas: bijdrage tot de geschiedenis van de wijken, straten, pleinen, huizen en markt*, Antwerpen.

VAN NESTE T. 2014: Sint-Niklaas - Clementwijk 2012: Prospectie met ingreep in de bodem. In: *Rapporten van de Archeologische Dienst Waasland - cel Onderzoek*, nr. 1, Sint-Niklaas.

3.2. CARTOGRAFISCHE EN ICONOGRAFISCHE BRONNEN

GDI-VLAANDEREN 2001: *Vectoriële versie van de Bodemkaart* [shapefile], AGIV, IWT, Laboratorium voor Bodemkunde van de Universiteit Gent (GIS-Vlaanderen).

GDI-VLAANDEREN 2002: *Vectoriële versie van de Tertiaire geologische kaart* [shapefile], MVG-EWBL-ANRE (GIS-Vlaanderen).

GDI-VLAANDEREN 2006: *Digitaal hoogtemodel van Vlaanderen* [shapefile], MOW-Afd WL, VMM-Afd Water en AGIV.

GDI-VLAANDEREN 2015: *Digitale kadastrale percelenplannen (AAPD) – AGIV, toestand 01/01/2015* [shapefile] (gedownload op 03/08/2015).

GDI-VLAANDEREN 2016a: *Centrale Archeologische Inventaris (CAI)* [shapefile]

GDI-VLAANDEREN 2016b: *Inventaris Landschappelijk Erfgoed*.

GDI-VLAANDEREN 2016c: *Inventaris Bouwkundig Erfgoed*.

SN 1952: *1952_B3-Lokeren_132* [luchtfoto], gedownload van www.cartesius.be op 28/09/2016.

4. BIJLAGEN

- Privacy-fiche
- Programma van maatregelen

LIJST VAN KAARTEN EN PLANNEN

Fig. 1. Zicht op de werken in 2014 in het kader van de reeds vergunde verkaveling (AGIV WMS).....	3
Fig. 2. Zicht op de werkzaamheden in 2015 in het kader van de reeds vergunde verkaveling (AGIV WMS).....	4
Fig. 3. Situering van het projectgebied uit 2012 op het kadaster en een luchtfoto uit 2012 (GDI-Vlaanderen 2015; AGIV WMS).....	5
Fig. 4. Overzicht van de onderzoeksresultaten uit 2012 binnen het huidige projectgebied.....	6
Fig. 5. Overzicht van de geplande woningen (Goossens S. 2016, 13).....	8
Fig. 6. Doorsneden van de geplande bouwvolumes (plan Interwaas).....	8
Fig. 7. Overzicht van de collectieve ruimtes (naar Goossens S. 2016, 12).....	9
Fig. 8. Situering op het kadaster (GDI-Vlaanderen 2015; AGIV WMS).....	11
Fig. 9. Situering op bodembedekkingkaart (AGIV WMS).....	11
Fig. 10. Situering op de topografische kaart en het DHM (AGIV WMS; GDI-Vlaanderen 2006).....	12
Fig. 11. Terreinprofiel A-B (zie fig. 10).....	12
Fig. 12. Situering op de geologische kaart van het Tertiair (GDI-Vlaanderen 2002).....	13
Fig. 13. Situering op de profieltypekaart van het Quartair (AGIV WMS).....	14
Fig. 14. Situering op bodemkaart (GDI-Vlaanderen 2001).....	14
Fig. 15. Situering op de potentiële bodemerosiekaart (AGIV WMS).....	15
Fig. 16. Bewaarde podzol in sleuf 23 van het onderzoek in 2012.	16
Fig. 17. Situering op de wijkkaart van de Clementwijk (stadsarchief Sint-Niklaas).....	17
Fig. 18. Situering op de kaart van Ferraris (AGIV WMS).....	18
Fig. 19. Situering op de Atlas der Buurtwegen (AGIV WMS).....	18
Fig. 20. Situering op de kadasterkaart van Popp (AGIV WMS).....	19
Fig. 21. Situering op een luchtfoto uit 1952 (www.cartesius.be).....	19
Fig. 22. Situering op een luchtfoto uit de periode 2008-2011 (AGIV WMS).....	20
Fig. 23. Gekende archeologische onderzoeken in de omgeving).....	20